

Forarbejder til den nye danske Straffelov.
Kapitel 26 (Forbrydelser mod den personlige Frihed)
i Straffelovsudkastet af 1923.¹⁾

AF OLAF HAACK.

Kapitel 26 i Straffelovsudkastet af 1923 (K. U. II) indeholder kun 3 Paragraffer, §§ 235—237. Udkastet har — ligesom Kommissionsudkastet af 1912 (K. U. I) og Torps Udkast (T. U.) — afskaffet Straffelovens Bibeholdelse af de særlige Regler om Straf for Negerhandel og endvidere flyttet Bestemmelsen om Straf for den, der ved List eller Magt unddrager Forældre eller andre rette Vedkommende et Barn, hen paa det systematisk rigtige Sted i Kapitlet om Forbrydelser i Familieforholdene, hvor § 195, foruden at forhoje Aldersgrænsen for Born i den heromhandlede Henseende fra 15 til 18 Aar (Forældremyndighedens Ophor) iøvrigt bestemmer, at Forholdet straffes med Straffen for Frihedsberøvelse; Motiverne bemærker, at hvis Forbrydelsen iværksættes ved en egentlig Frihedskrænkelse overfor Barnet selv, vil der foreligge Sammenstød af 2 Forhold, der hver for sig paadrager Straf efter Udkastets § 236, hvorved erindres Sammenstødsreglen i § 90.

Paa den anden Side indeholder Udkastets § 237 en Udvidelse i Forhold til Straffeloven, idet der her hjemles Straf for uagt som Frihedsberøvelse (Bøde eller Hæfte, under skærpende Omstændigheder Fængsel indtil 1 Aar), dog kun

¹⁾ Forkortet Gengivelse af et Foredrag i Dansk Kriminalistforening den 13. Februar d. A.

i Tilfælde af grov Uagtsomhed; Paatale kan bortfalde efter den forurettedes Begæring, der altsaa ikke er afgørende i saa Henseende. Motiverne nævner som Tilfælde, hvor §'en kan blive anvendelig, at der er skønnet fejl om Tilstedeværelsen af Betingelser for Retmæssigheden af en Anholdelse eller Fængsling — her kan vel ogsaa nævnes en Indlæggelse eller Beholdelse af en Person i tvungent Ophold paa en Sindssygeanstalt eller Aandssvageanstalt, jvfr. § 236 II. Maaske kunde man dog for Muligheden af slige Tilfælde nøjes med den til Strfl.s § 143 svarende Bestemmelse i Udkastets § 149 om Straf for grov Forsømmelse eller Skødesløshed i Udførelsen af offentlig Tjeneste eller Hverv, samt med det eventuelle Erstatningsansvar, ligesom det synes mindre tiltalende, at Dommeren eller Anstaltslægens Strafansvar skal være i nogen Maade afhængig af den forurettedes Forgodtbefindende; men da Forholdet jo er det, at § 149 med sin ubetinget offentlige Paatale i saadanne Tilfælde vil være anvendelig ved Siden af § 237, rummer Reglen paa dette Omraade næppe nogen Betænkelighed. Naar Motiverne derhos anfører, at § 237 ogsaa vil kunne finde Anvendelse i saadanne Tilfælde som, at den, der har Opsynet med en Kirke, Forsamlingsbygning eller lign., efter en Sammenkomst aflaaser og forlader Bygningen uden at have bemærket, at ikke alle Deltagerne har forladt den, tør det betvivles, at der har vist sig eller vil vise sig nogen praktisk Trang til Straf for saadanne Tilfælde, her vil et eventuelt Erstatningsansvar sikkert være nok. Dog kan Bestemmelsens Tilstedeværelse tænkes at være af Værdi til at falde tilbage paa, hvis man i et givet Tilfælde nærer begrundet Mistanke om, at Indespærringen er sket forsættelig, men dog ikke paa det foreliggende Grundlag tør forkaste den Sigtedes Forklaring om, at den er sket ved Vanvare. —

Tilbage er saa § 235 (svarende til Strfl.s § 210), hvor Forbrydelsen nu positivt betegnes som »ulovlig Tvang«, og § 236, hvis 2 Stykker svarer til Strfl.s § 211 1. og 2. Stk. om henholdsvis simpel og kvalificeret Frihedsberøvelse.

Straffeloven definerer sidstnævnte Forbrydelse som: at binde eller indespærre nogen eller paa anden Maade betage ham hans personlige Frihed. Udkastets § 236 stryger ligesom de tidligere Udkast Eksemplerne og siger blot: den, som berøver en anden Friheden, hvilket er tilstrækkeligt og derhos rigtigere, idet ikke enhver Binden eller Indespærring af nok saa kort Varighed vil konstituere en virkelig Frihedsberøvelse. Iøvrigt er denne Forbrydelse ikke hyppig forekommende — Domsoversigterne nævner for Aarene 1866—1914 kun ialt 6 Domme, hvor der har været Spørgsmaal om at anvende Strfls. § 211. I Reglen vil nemlig Frihedsberøvelse indgaa som Led i en anden Forbrydelse og absorberes af denne — et Røveri eller en Sædelighedsforbrydelse —, medens den sjældent vil foreligge rent, da den sædvanlig ikke vil være egnet til i sig selv at tilfredsstille en Lyst eller Lidenskab; der lader sig med andre Ord ikke let konstruere et Motiv, der just fører til denne Forbrydelse, medens det er let nok at finde Motiverne, der fører til andre Forbrydelser som Vold, Berigelsesforbrydelser og Sædelighedsdelikter. Nævnes kan dog saadanne — ganske vist mere romanagtige — Tilfælde som, at det er ønskeligt for Gerningsmanden at isolere et besværligt Familiemedlem eller et ubehageligt Vidne.

Tilfældene af kvalificeret Frihedsberøvelse efter §'ens andet Stk. falder ikke sammen med de i Strfls. § 211, 2. Stk. nævnte. Udeladt er saaledes den Omstændighed, at Frihedsberøvelsen har haft skadelig Indflydelse paa den fornærmedes Sjæls- eller Legemstilstand; efter Udkastets Princip, udtalt i § 21, maa en videregaaende Følge kun kvalificere Forholdet, naar Følgen kan tilregnes som uagtsom, og i saa Fald vil Reglerne om Sammenstød med Strafbestemmelserne om Helbredskrænkelser kunne medføre fornøden Skærpelse. Endvidere er fjærnet de Tilfælde, at nogen er bortført til fremmed Land, hensat paa et afsondret Sted eller undergivet uberettigede Personers Vold; disse vil normalt dækkes af det bibeholdte Tilfælde, at Fri-

hedsberøvelsen har været langvarig, og vil, hvis dette ikke er Tilfældet, ikke nødvendigvis være kvalificerede, hvorhos det sidste (»undergivet uberettigede Personers Magt«) er uklart, saa vist som den paagældende vel altid bliver undergivet en uberettiget Persons Magt, nemlig den i Frihedsberøvelsen skyldiges. Derimod er med T. U. optaget som nye kvalificerede Tilfælde: at nogen uberettiget er holdt i Forvaring som sindssyg eller aandssvag eller er bragt i fremmed Krigstjeneste eller i Fangenskab eller andet Afhængighedsforhold i fremmed S t a t. Endelig nævnes som kvalificeret, at Frihedsberøvelsen sker for Vindings Skyld. T. U. indføjede endnu som det mest kvalificerede (Arbejdsfængsel indtil paa Livstid) Henbringelse i Trældom; dette er strøget i det nu foreliggende Udkast, der vel antager Tilfældet — bortset fra dets formentlige Upraktiskhed — dækket af de øvrige, i §'ens andet Stykke nævnte og tilstrækkelig belagt med den dersteds foreskrevne Straf (indtil 12 Aars Fængsel); herved maa dog bemærkes, at et Land, hvor Trældom eksisterer, næppe vil kunne betragtes som en S t a t, saa at i denne specielle Relation Udtrykket »fremmed L a n d« vel havde været mere adækvat.

Jeg kan iøvrigt ikke se nogen Indvending mod hele § 236 udover dette, at Motivet »for Vindings Skyld« ubetinget virker kvalificerende. For det første falder det mindre naturligt saaledes at ligestille et rent subjektivt Moment med de objektivt graverende Tilfælde, som iøvrigt udfylder §'ens andet Stykke. Dernæst vil det kunne virke urimeligt i Tilfælde, hvor en Person f. Eks. i Kaadhed lader foretage en Frihedsberøvelse ved Hjælp af en Person, han lejer dertil, at da Ophavsmanden, naar han lader Forbrydelsen iværksætte i en Form, der ikke rammes af 2. Stk., slipper med Straf efter 1. Stk., medens Iværksætteren, der helt lader det afhænge af Hovedmanden, om Forbrydelsen overhovedet skal foretages, ubetinget falder ind under den strengere Bestemmelse i 2. Stk. Vel er Straffen efter de to Stykker sideløbende indenfor 1—4 Aars Fængsel; men

det kan lænkes, at Krænkelser er saa uskyldig, at man vilde lade Hæftestraf være nok for Ophavsmanden, medens man efter 2. Stk. er nødt til at lade Iværksætteren som Følge af Vindingsmotivet vandre i Fængsel.

Straffen efter 1. Stk. kan stige til Fængsel i 4 Aar, medens Straffelovens Maksimum for den simple Frihedsberøvelse er 2 Aars Forbedringshusarbejde.

Tilbage er saa Udkastets § 235, ulovlig Tvang, svarende til Strfls. § 210, Angrebet paa den almindelige Handle- eller Bestemmelsesfrihed ved Tvang til at gøre, taale eller undlade noget.

Straffelovens Motiver gør Rede for Ønsket om at indføre en saadan, hidtil ukendt almindelig Strafbestemmelse for Tvang uden Hensyn til Tvangens nærmere Formaal, men tager paa den anden Side bestemt Afstand fra at gaa ud over egentlig Tvang som Middel for denne Forbrydelse og navnlig fra ogsaa at medtage List som strafbart Middel til Angreb paa den almindelige Handlefrihed; endvidere vil Straffeloven som Tvangsmiddel kun medtage Vold eller Trusel om Vold, *o*: Vold mod Person, hvilket fremgaar af Motivernes Henvisning til Udkastets Kapitel 19, der kun handler om saadan Vold. Retsanvendelsen viser, at en Hovedfunktion for Strfls. § 210 har været at beskytte arbejdsvillige, som Deltagere i Strejker eller andre Arbejdsstandninger har villet tvinge til at undlade at arbejde. Endvidere er Bestemmelsen anvendt i en Del Tilfælde, hvor Krybskytter har tvunget Jagtbetjente til at opgive en Anholdelse eller taale, at Krybskytten førte det skudte Vildt med sig, samt i en Række andre Tilfælde af forskellig Natur. Endelig har Ufuldkommenheden af Strfls. Voldtægtsbestemmelser ført til, at § 210 — i Reglen i Forbindelse med § 185 — er anvendt ved Konselfrihedskrænkelser, nemlig i Tilfælde, hvor der hverken kunde statueres at foreligge Voldtægt i Straffelovens Forstand eller et frivilligt tilstaaet Samleje.

Imidlertid foltes paa visse Punkter de i § 210 afstukne

Grænser for Midlet til Forbrydelsen undertiden for snævre. Der var f. Eks. i visse Tilfælde Trang til Straf for Aftvingelser, iværksat ved andre Trusler end Trusel om personlig Vold. Forsaavidt Aftvingelsen gik ud paa en ulovlig Berigelse, var Sagen klar, idet Strfl.s § 245 da finder Anvendelse. Men hvis det drejede sig om en Selvtægtsaftvingelse eller i det hele om en Aftvingelse, der ikke involverede en ulovlig Berigelse, var man i Forlegenhed. Da § 210 ikke tillod Udvidelse til Anvendelse af Trusler om andet end Vold, henførte Praxis*), støttet paa det vage Udtryk i § 245 »for at forskaffe sig eller andre en F o r d e l«, saadanne Tilfælde under sidstnævnte Paragraf; men derved blev dennes naturlige og sikkert ogsaa tilsigtede Omraade, nemlig den egentlige Berigelsesforbrydelse, forvansket.

I K. U. I af 1912 svarer § 255 til Straffelovens § 210, men indeholder en kolossal Udvidelse af Forbrydelsesbegrebet. Motiverne udtaler, at Udkastet her vil medtage »ethvert ulovligt Angreb paa Bestemmelsesfriheden«, ikke blot dem, der sker ved Tvang, men ogsaa dem, der iværksettes ved Svig, Misbrug af mangelfuld Sjelstilstand osv.; endvidere, at man vil gøre strafbar ikke blot Tvang, iværksat ved Vold eller Trusel om Vold, men enhver ulovlig Tvang, der realiseres ved en hvilken som helst Trusel, efter Omstændighederne ogsaa Trusler om noget ikke i sig selv retsstridigt, naar blot Retten skønner, at der foreligger et retsstridigt Angreb paa Bestemmelsesfriheden. Nærmere Regler i saa Henseende vil Udkastet overhovedet ikke give, den ønskelige Begrænsning skal alene søges i, at Paatale ifølge § 259 kun sker, naar enten den forurettede begærer det, eller almene Hensyn kræver det. Herefter fik §'en følgende Ordlyd: »Den, som ved Magt retsstridigt tvinger eller ved Trusler, Svig eller paa anden Maade retsstridigt bestemmer nogen til at gøre, taale eller undlade noget, straffes«

Paa Kriminalistforeningens 9. Aarsmøde i December

*) Se Goos: Strafferettens specielle Del, II, 1895, p. 606 ff.

1912*) gjorde nuværende Nationalbankdirektør, daværende Justitiarius Dr. *Ussing* denne Bestemmelse til Genstand for en knusende Kritik i et aandfuldt, fængslende og elegant Foredrag, som vistnok alle, der hørte det, har bevaret et levende Indtryk af. Særlig fremhævede *Ussing* Bestemmelsens altfor vidtgaaende Virkninger i Tilfælde af Arbejdsstridigheder, hvor det vage Udtryk »Magt«, som var sat i Stedet for Vold, kunde føre til at straffe den Isolering eller Boykotning, som strejkende Arbejdere maatte iværksætte overfor en Strejkebryder, men som der ikke var Føje eller Grund til at gøre strafbar. Ligeledes vilde Udtrykkene »paa anden Maade retsstridig bestemmer« føre til, at man kunde straffe en Gruppe Arbejdere, som ved en overenskomststridig Strejke tvang Arbejdsgiverne til en Indrømmelse, skønt her jo staaar andre Veje (den faste Voldgiftsret) og andre Sonemidler (Bod) til Raadighed, eller omvendt de Arbejdere, der ved at bryde en af deres Organisation iværksat og derfor i Forhold til dem forbindende Strejke tvang Organisationen til at opgive Kampen. Endvidere er det uforsvarligt at straffe Anvendelsen i Bestemmelsesøjemed af en hver Trusel uden Hensyn til dennes nærmere Beskaffenhed, og selv en Indskrænkning til Trusler om noget i sig selv strafbart er ikke tilstrækkeligt ved denne abstrakte Forbrydelse, hvorimod saadanne Trusler kan belægges med Straf som Fredskrænkelser — altsaa uden Hensyn til, om de bruges som Bestemmelsesmidler — hvilket maatte være tilstrækkeligt. Endelig fremhævede *Ussing*, at det gik ud over alle rimelige Grænser her, hvor der straffes uden Hensyn til, hvad det er, den paagældende bestemmes til, at medtage Bestemmelse ved Svig, idet det i Almindelighed maa være voksné og ansvarlige Personers egen Sag, om de vil tro paa Foregivender, der fremføres for at paavirke dem, eller ej. Ellers maatte f. Eks. Løgne paa Valgtribunen for at vinde Stemmer kunne kræves straf-

*) Dansk Kriminalistforenings Aarbog, IX, p. 157 ff.

fedede. I det hele hævdede Ussing, at Strfl.s § 210 havde vist sig tilstrækkelig, særlig paa det Hovedomraade, hvor den var anvendt, nemlig under Arbejdskonflikterne, og at man maa vogte sig for at udvide dens Omraade ved almindelige Udtryk, der kan anvendes videre eller snævrere efter Autoriteternes eget Tykke og større eller mindre Sympati med eller Forstaaelse af de Bevægelser, der til enhver Tid foregaar i Samfundet. Dog kunde Ussing ønske de i Strfl.s § 210 omhandlede Tvangsmidler udvidet med: Sabotage og Trusel herom samt Trusel om at give beskæmmende Oplysninger om den paagældende eller hans nærpaarørende.

Torps Udkast af 1917 fører saa i § 233 Forbrydelsen »ulovlig Tvang« tilbage til de i Strfl.s § 210 indeholdte Rammer, dog med de af Ussing anbefalede Udvidelser og nogle yderligere, der alle maa erkendes at være rimelige og paakrævede. Bestemmelsen har følgende Ordlyd: »Med Bøde eller simpelt Fængsel eller med Arbejdsfængsel i indtil 1 Aar straffes for ulovlig Tvang den, som

1) ved Vold eller Trusel om Vold, om betydelig Skade paa Gods, om Frihedsberøvelse eller om Fremsættelse af usande Sigtelser for strafbart eller ærerørigt Forhold tvinger nogen til at gøre, taale eller undlade noget,

2) ved Trusel om at anmelde eller aabenbare et strafbart Forhold eller om at fremsætte formentlig sande ærerørige Beskyldninger tvinger nogen til at gøre, taale eller undlade noget, hvis Fremtvingelse ikke kan anses tilbørlig begrundet ved det Forhold, som Truslen angaar.«

Det nu foreliggende Kommissionsudkast af 1923 former i § 235 Forbrydelsen i nøje Overensstemmelse med T. U., kun at der i 1. Stk. efter Trusel om Fremsættelse af usande Sigtelser indføjes »eller aabenbare Privatlivet tilhørende Forhold«, hvorhos der er foretaget nogle reelt betydningløse, redaktionelle Ændringer samt i 2. Stk. strøget Ordet »formentlig« som værende overflødig, idet den handlendes Tro m. H. t. Sigtelsens Sandhed vil være afgørende for, om Forholdet falder ind under første eller andet Stk.

af Bestemmelsen. Straffen er skærpet til at kunne naa Fængsel i 2 Aar. Motiverne henviser i det hele til Motiverne i T. U.

Det skønnes ikke rettere end, at K. U. II § 235 herefter er fuldt tilfredsstillende. Bestemmelsen i 1. Stk. bevarer i første Linje som strafbart Tvangsmiddel: personlig Vold eller Trusel herom, hvorved ganske sikkert kun kan være ment Vold mod selve den tvungne, ikke tillige mod hans nærpaarørende, allerede fordi en saadan Udvidelse ellers ogsaa maatte gælde med Hensyn til de andre Tvangsmidler, som derefter nævnes, hvilket vilde være alt for vidtgaaende, og fordi Vold mod den tvungne selv har den særlig kraftige Karakter af et argument ad hominem. Endvidere medtages Trusel om Frihedsberøvelse (eller fortsat Frihedsberøvelse), hvilket sikkert i den almindelige Opfattelse vil findes ligestillet med Trusel om legemlig Overlast, om betydelig Skade paa Gods, hvorved dækkes Trusel om Sabotage, om Fremsættelse af usande graverende Sigtelser, et Tvangsmiddel, der baade ved sin Effektivitet og sin Gemenhed er egnet til at medtages her. Det samme maa sikkert erkendes med Hensyn til Trusler om at aabenbare Privatlivet tilhørende Forhold, en Trusel, der som i sig selv retsstridig systematisk hører med i 1. og ikke i 2. Stykke af §'en, og som der praktisk talt kun vil blive Tale om, naar Aabenbaringen vilde være meget graverende, eftersom Truslen kun da vil kunne være et effektivt Tvangsmiddel. Af Motiverne til de to Udkast fremgaar, at Ordet »aabenbare«, der findes baade i 1. og 2. Stk., ikke skal forstaas alene som »offentliggøre«, men ogsaa omfatte en Aabenbarelse overfor en bestemt Enkeltperson, hvor Meddelelse vil kunne være skadelig for den truede, samt at et Forhold som det: uden egentlig Vold at spærre en Person Adgang til et Sted, kan være at ligestille med Vold. Endelig erindres, at efter K. U. II § 3 3) ligestilles med personlig Vold Hensættelse i bevidstløs Tilstand eller Berøvelse af Modstandsevnen ved Anvendelse af bedøvende, hypnotiske og lignende Midler.

De i 2. Stk. omhandlede Tvangsmidler er minæ juris, Trusler om Forhold, der ikke i sig selv er retsstridige, men som bør kriminaliseres, naar de misbruges i Tvangsøjemed. Grænsen maa trækkes omtrent som nu efter Strfl.s § 245, og det forekommer mig, at det valgte Kriterium: om Fremtvingelsen in casu kan anses tilbørlig begrundet ved det Forhold, som Truslen angaar, er teoretisk fyldestgørende og praktisk anvendeligt. Truer man en Embedsmand med at aabenbare sin Viden om en af ham begaaet Handling, som gør ham uværdig til Medborgeres Agtelse, saafremt han ikke fratræder sit Embæde, er dette Forhold straffrit, da Fremtvingelse af hans Afskedtagelse her er tilstrækkelig begrundet ved det Forhold, man truer med at oplyse; anvendes derimod samme Trusel for at opnaa Tilsgagn om en Ansættelse under hans Ressort e. l., mangler den tilbørlige Begrundelse, og Tvangen er strafbar. Paa samme Maade er det straffrit at true en Bedrager med at anmelde Bedrageriet, hvis han ikke holder den bedragne skadesløs, men strafbart at benytte en saadan Trusel f. Eks. for at opnaa at leje en Lejlighed, Bedrageren har til Disposition, eller Betalingen af en Bedrageriet ganske uvedkommende Skyld til den truende.

Endnu bemærkes, at Paatalen af ulovlig Tvang baade efter T. U. og K. U. II er ubetinget offentlig, modsat Reglerne i Strfl.s § 212 og K. U. I § 259. I Almindelighed maa dette bifaldes; dog synes der, for at skaane den forurettede for pinlige Publikationer under en offentlig Domsforhandling af hans Forhold, at være Grund til med den hollandske Straffelov at gøre Paatale betinget offentlig i de Tilfælde, hvor Truslen har angaaet ærerørige Sigtelser, hvilket da vel ogsaa bør gælde ved Trusler om at aabenbare Privatlivet vedrørende Forhold; i det mindste kunde der gives samme Regel som i K. U. II § 237 (ved uagtsom Frihedsberøvelse), nemlig at Paatale kan bortfalde efter den forurettedes Begæring.
